

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ สาขาสังคมศาสตร์ กับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ (Winston, et al., 1988) ผู้วิจัยได้แบ่งสารตามลำดับหัวข้อดังนี้

- ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการของวินสตันและคณะ
- ตอนที่ 2 ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา
- ตอนที่ 3 บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา
- ตอนที่ 4 ลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ
- ตอนที่ 5 ความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษา
- ตอนที่ 6 ความสำคัญและเอกลักษณ์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ สาขาสังคมศาสตร์

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการของวินสตันและคณะ

ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1970 ระบบอุดมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ภาวะเงินเฟ้อ มาตรฐานทางวิชาการและคุณภาพของหลักสูตรต่าง ๆ ลดลง บัณฑิตมีคุณลักษณะที่ไม่พึงประสงค์หลายประการ (Carnegie Council on Policy Studies in Higher Education, 1980) ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาด้านคุณภาพทางวิชาการทั้งสิ้น ดังนั้นในปี 1970 และปี 1982 ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาทางวิชาการโดย National Academic Advising Association (NACADA) และ American College Testing Program (ACT) โดยสำรวจที่เน้นลักษณะสำคัญ

พื้นฐานของสถาบันและการให้บริการ ซึ่งผลการวิจัยส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาวิชาการในแต่ละมหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้มีประโยชน์คือ มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ให้การวิจัยดังกล่าวในการเปลี่ยนแปลงการให้คำปรึกษาทางวิชาการ และการจัดองค์การการให้คำปรึกษาดังแต่ปี 1979 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามระบบอุดมศึกษาจะต้องเผชิญกับปัญหาที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. จำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้น สถาบันมีการขยายตัวมากขึ้น ทำให้มีการบริหารงานการจัดการเรียนการสอนซับซ้อนยิ่งขึ้น การอุดมศึกษาซึ่งเคยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยรวมทั้งบุคคล ไม่อาจทำได้อย่างที่ถึงเช่นในอดีต

2. ลักษณะและค่านิยมของนักศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากกลุ่มผู้เรียนมีความหลากหลายมากขึ้น กลุ่มนักศึกษาเหล่านี้มีค่านิยมที่แตกต่างกัน ทำให้สถาบันต้องหันมาพิจารณาโอบน้อม วิถีการ และการดำเนินงานที่ให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพของนักศึกษาควบคู่กับวิชาการ

3. ประสบการณ์และการรับรู้ของนักศึกษา เมื่อเข้าสู่สถาบัน ชัดแจ้งกับความคาดหวังที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษา นักศึกษาเรียนรู้ว่าสิ่งแวดล้อมในสถาบันไม่ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศทางวิชาการ และไม่อาจตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพทางวิชาการ วินสตันและคณะ จึงได้ศึกษาเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาทางวิชาการโดยมีความเชื่อว่า การให้คำปรึกษาทางวิชาการสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นข้างต้นได้ (Winston et al., 1988)

แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาวิชาการตามทฤษฎีของวินสตันและคณะ ซึ่งประกอบด้วย Roger B. Winsgon, Jr., Theodore K. Miller, Steven C. Ender, Thomas J. Grites and Associates ได้เสนอและอธิบายถึงหลักความเป็นจริงของกระบวนการการให้คำปรึกษาควบคู่ไปกับการให้คำจำกัดความของการให้คำปรึกษาวิชาการในเชิงพัฒนา และพัฒนาองค์ประกอบที่นำมาเกี่ยวข้องกับ ถ้าองค์ประกอบนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาแต่ละคนโดยมีเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา 3 ด้านคือ 1) การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติ 2) การพัฒนาการตัดสินใจด้วยตนเอง และ 3) การพัฒนาความสามารถในการเข้าสู่สังคม

จากแนวความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นอกจากสถาบันอุดมศึกษาจะต้องมีความรับผิดชอบทั้งในด้านการพัฒนาสติปัญญา และการพัฒนาด้านวิชาการของนิสิตนักศึกษาแล้ว ยังต้องสนองตอบต่อความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษา ตลอดจนการพัฒนาทักษะอันจำเป็นเพื่อให้นักศึกษาของนิสิตนักศึกษาประสบความสำเร็จอีกด้วย ในการจัดการให้บรรลุผลดังกล่าว วินสตันให้ความเห็นว่า บทบาทของอาจารย์ในการให้คำปรึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนไป โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ ในกระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการ ซึ่งเชื่อว่าคุณสมบัติระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา จะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความเจริญงอกงามทางวิชาการ และด้านส่วนตัวของนิสิตนักศึกษา ด้วยกระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการ จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการที่มีประสิทธิภาพจะต้องส่งผลให้เกิดการพัฒนาในนิสิตนักศึกษาในทุกด้าน อันได้แก่ การพัฒนาความสามารถในการใช้ความรู้ การพัฒนาความเข้าใจตนเอง และทักษะในการตัดสินใจ ตลอดจนรู้จักแสวงหาทรัพยากรในมหาวิทยาลัยเพื่อใช้ในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นกระบวนการให้คำปรึกษาทางวิชาการของอาจารย์ที่ปรึกษาควรได้รับการทบทวนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีศักยภาพสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ความหมายของการให้คำปรึกษาทางวิชาการ ปัจจุบันมีคำจำกัดความอยู่หลายอย่างตามกระบวนการการให้คำปรึกษาซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลายมุมมอง (Crookston, 1972; Crockett, 1978; Mash, 1978; Grites, 1979; Walsh, 1979; Ender, Winston and Miller, 1982) กล่าวโดยสรุป การให้คำปรึกษาเชิงวิชาการเพื่อพัฒนาหมายถึง กระบวนการที่เป็นระบบ มีการดำเนินการและสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อมุ่งเน้นการช่วยเหลือนักศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการศึกษา การอาชีพ และด้านบุคลิกภาพเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมนักศึกษาในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมคุณภาพชีวิต มีทักษะ และทัศนคติอันจะส่งเสริมความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และความเจริญส่วนบุคคล

จากคำจำกัดความดังกล่าว แสดงว่า กระบวนการให้คำปรึกษาทางวิชาการสะท้อนให้เห็นถึงภาระหน้าที่ของสถาบันที่ต้องรับผิดชอบต่อพัฒนานิสิตนักศึกษา และการที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องมีการร่วมมือร่วมใจกันระหว่างนิสิตนักศึกษาและสถาบัน

วินสตันและคณะได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาวิชาการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันดังนี้

1. อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการไม่ได้หมายความว่า ต้องเป็นอาจารย์ประจำคณะทุกคนเสมอไป อาจารย์บางคนมีความสามารถที่จะทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพได้ แต่บางคนก็ไม่สามารถจะทำได้ แม้ว่าจะพยายามเพียงใดก็ตาม
2. การให้คำปรึกษาวิชาการ ไม่ใช่หน้าที่หลักในการบริหารเพื่อให้เกิดผลดีแก่สถาบันหรือเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยใช้เวลาและต้นทุนน้อยเท่านั้น แต่การให้คำปรึกษาทางวิชาการที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ควรประเมินว่าความต้องการของนักศึกษาได้รับการตอบสนองอย่างดี และประสบการณ์ทางการศึกษาที่สถาบันจัดให้นักศึกษาต้องมีคุณภาพ
3. การให้คำปรึกษาวิชาการไม่ใช่เน้นแต่เพียงรายละเอียดอักษรที่ปรากฏบนกระดาษเท่านั้น แม้ว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษาที่ดีจะต้องมีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักศึกษาและบันทึกอย่างเป็นระบบระเบียบก็ตาม แต่ข้อมูลที่บันทึกเหล่านั้นก็ไม่สมบูรณ์ในตัวเองเสมอไป ข้อมูลควรจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นพัฒนาการของนักศึกษาในด้านการเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมที่มีประโยชน์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการวางแผนและเป็นแนวทางที่จะให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ในการศึกษาต่อไป จึงอาจกล่าวได้ว่าการให้คำปรึกษามีความหมายมากกว่าระเบียบหรือข้อมูลที่เก็บไว้เป็นชุด ๆ เท่านั้น
4. การให้คำปรึกษาวิชาการไม่ใช่ผลที่ได้จากเครื่องคอมพิวเตอร์ เมื่อมีการกำหนดรายวิชาต่าง ๆ ลงในหลักสูตรแล้ว ข้อมูลที่ออกมาเป็นเพียงเครื่องมือที่นำมาใช้ในการวางแผนหลักสูตรและการให้คำปรึกษาเท่านั้น แต่ไม่ใช่เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจได้
5. การให้คำปรึกษาวิชาการไม่ใช่การประชุมที่จัดให้มีขึ้นเสมอและครั้งเท่านั้นหรือเป็นเพียงการประชุมในช่วงเวลาสั้น ๆ ถ้าการให้คำปรึกษาวิชาการเป็นสิ่งที่มียุทธผลและมีส่วนช่วยในการใช้ชีวิตในการเรียนของนักศึกษา คุณภาพและความลึกซึ้งในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนักศึกษา ควรจะได้รับการตกลงร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย ดังนั้นการพบกันในช่วงระยะสั้น ๆ จึงไม่เป็นผลดีในการให้คำปรึกษาวิชาการ
6. การให้คำปรึกษาวิชาการมิได้หมายความว่าถึงเวลาขอความเห็นเพื่อลงทะเบียน

เรียนตามตาราง แต่การให้คำปรึกษามีความหมายมากกว่านี้ จะต้องมีการวางแผนการศึกษา
ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับจำนวนรายวิชาที่ได้เรียนไปแล้ว ตามความถนัด ความสนใจ และ
เป้าหมายในการประกอบอาชีพ

7. การให้คำปรึกษาวิชาการไม่ใช่กิจกรรมที่จำกัดอยู่ในขอบเขต การให้คำ
ปรึกษาวิชาการที่มีคุณภาพสามารถจัดได้หลายรูปแบบ โดยทั่วไปจะจัดในลักษณะเปิดกว้างขึ้น
อยู่กับความต้องการของนักศึกษาและความตั้งใจของอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้ความช่วยเหลือ
และต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตในการเรียนของนักศึกษา การ
ให้คำปรึกษาวิชาการที่มีคุณภาพ จะต้องมุ่งพัฒนานักศึกษาในทุก ๆ ด้าน

8. การให้คำปรึกษาวิชาการไม่ใช่กระบวนการตัดสินใจ เป้าหมายของการให้คำ
ปรึกษาคือการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา ไม่ใช่การวิเคราะห์พฤติกรรม และการตัดสินใจอันยอม
ของนักศึกษา ควรเป็นไปเพื่อให้นักศึกษารู้จักคิดประเมินและตัดสินใจด้วยตัวเอง อาจารย์ที่
ปรึกษาวิชาการจึงควรตระหนักอยู่เสมอว่า นักศึกษาอาจจะมองการศึกษาแตกต่างไปจาก
นักวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษาจึงไม่ควรพยายามที่จะสั่งการหรือการกำหนดค่านิยมต่าง ๆ ให้
แก่นักศึกษา

9. การให้คำปรึกษาวิชาการไม่ใช่การแนะนำ แต่ควรจะเป็นเรื่องวิชาการ
มากกว่าเรื่องส่วนตัว แม้ว่า การให้คำปรึกษาวิชาการจะส่งผลออกมาให้เห็นในลักษณะ ที่
นักศึกษาได้มีการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว เช่นเดียวกับกับการพัฒนาด้านวิชาการ แต่การให้คำ
ปรึกษาไม่ใช่รูปแบบหนึ่งของการแนะนำ

10. การให้คำปรึกษาวิชาการไม่ใช่สิ่งที่เสริมเข้าไปในภารกิจทางการศึกษา แต่
เป็นภารกิจส่วนหนึ่งที่สอดคล้องอยู่ในภารกิจทางการศึกษา ซึ่งควรกระทำควบคู่กับกิจกรรม
การเรียนการสอน เพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักศึกษาค้นพบเป้าหมายของชีวิต อันเป็นการ
ค้นพบประสบการณ์ทางการศึกษาที่มีประโยชน์ต่อตนเอง

นอกจากนั้น วินสตันและคณะ ได้เสนอหลัก 7 ประการ ซึ่งมีความสำคัญต่อ
กระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการให้คำปรึกษาวิชาการเชิง
พัฒนา ดังนี้

11. การให้คำปรึกษาวิชาการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ในการพบปะกันระหว่าง อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนักศึกษา ควรเป็นการพบที่มีทิศทางและเป้าหมายที่แน่นอน ทั้งสองฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบและมีข้อตกลงร่วมกัน ต้องรู้ว่าจะให้คำปรึกษาเรื่องอะไร และไม่ควรให้คำปรึกษาในเรื่องใด

12. การให้คำปรึกษาวิชาการต้องเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพิ่มพูน ประสบการณ์ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ซึ่งควรจะสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบัน สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก็คือ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเข้าใจในบทบาทหน้าที่มากนักน้อยเพียงใด จะต้องรู้ว่าการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะส่งผลต่อตัวนักศึกษาอย่างไร เหมาะสมหรือไม่

13. การให้คำปรึกษาวิชาการต้องยึดถือเป้าหมายเป็นหลัก เป้าหมายที่กำหนดขึ้น ต้องมาจากนักศึกษา และเกี่ยวข้องกับการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาตนเอง อาจารย์ที่ ปรึกษาวิชาการควรช่วยเหลือให้นักศึกษารู้จักกำหนดเป้าหมายและทำทาสให้นักศึกษารู้จักคิดถึง ลักษณะที่ตนเองต้องการหลังจากสำเร็จการศึกษา

14. การให้คำปรึกษาวิชาการต้องมีมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก โดยเฉพาะอาจารย์ที่ ปรึกษาวิชาการจะต้องถือเป็นการรับผิดชอบต่อตนเอง ในการที่จะทำให้การให้คำที่ปรึกษา คำเนินต่อไปด้วยดี อาจารย์ที่ปรึกษาต้องถือเป็นบทบาทโดยตรงที่จะให้ความสำคัญกับ นักศึกษาเป็นเอกัตบุคคล นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ต้องแสดงออกให้เห็น ถึงความยินดี ที่จะให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษาด้วยความเต็มใจ

15. อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา โดยเฉพาะการ แสดงออกทางพฤติกรรม เช่น การรู้จักรับผิดชอบ การควบคุมตัวเอง และการรู้จักวางตัวใน สถานการณ์ต่าง ๆ อิทธิพลของอาจารย์ที่มีผลต่อนักศึกษามากที่สุดคือ การแสดงออกทาง บุคลิกภาพและพฤติกรรม ซึ่งจะเป็สิ่งกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดการพัฒนา เป็นการเรีนรูู้ทักษะ พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการช่วยเหลือสังคม

16. การให้คำปรึกษาวิชาการควรพยายามบูรณาการระหว่างความเชี่ยวชาญของ การให้คำปรึกษากับการเป็นนักวิชาการและความรอบรู้ในเรื่องกิจการนิสิตนักศึกษา สิ่งสำคัญ ประการหนึ่งคือ ความร่วมมือของคณาจารย์ เป็นสิ่งจำเป็นที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการให้คำ

ปรึกษาซึ่งจะช่วยพัฒนานักศึกษาโดยส่วนรวม เพราะคณาจารย์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ และกิจกรรมนักศึกษาจะมีทักษะที่จะช่วยส่งเสริมให้ระบบการให้คำปรึกษาประสบความสำเร็จ

17. อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรพยายามใช้ทรัพยากรในสถาบันและชุมชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด โดยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนั้นควรปรับข้อมูลต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านวิชาการและการบริหารนักศึกษา ซึ่งมีความจำเป็นต่อโปรแกรมให้คำปรึกษาประสบผลสำเร็จได้

นอกจากนี้วินสตันและคณะ ยังได้เสนอหลักการเกี่ยวกับรูปแบบโครงสร้างการให้คำปรึกษา (Model Advising Structure) มีหลักการสำคัญ ดังนี้คือ

1. การให้คำปรึกษาวิชาการ ควรจะจัดขึ้นโดยบุคลากรที่มีความสมัครใจ ผ่านการฝึกทักษะอย่างเป็นระบบมาแล้ว คำนึงถึงการให้คำปรึกษาว่าเป็นความรับผิดชอบในหน้าที่ เป็นผู้ที่มีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการให้คำปรึกษา
2. การให้คำปรึกษาวิชาการเป็นหน้าที่ที่สำคัญของสถาบันซึ่งจำเป็นต้องได้รับความสนใจและการสนับสนุน เหมือนกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน
3. การให้คำปรึกษาวิชาการ ควรเป็นความร่วมมือของผู้บริหารฝ่ายวิชาการ คณาจารย์ ฝ่ายกิจการนักศึกษา และตัวนักศึกษาเอง
4. การให้คำปรึกษาวิชาการ ควรมีลักษณะเป็นกลไกในการควบคุมคุณภาพ ที่จะช่วยให้มาตรฐานทางวิชาการของสถาบันมีระดับสูง และช่วยให้นักศึกษาพึงพอใจในความต้องการการพัฒนาส่วนตัว และการพัฒนาด้านการศึกษาถือเป็นภารกิจโดยตรงของสถาบัน
5. การให้คำปรึกษาวิชาการ ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจสถาบันมากขึ้น เข้าใจเป้าหมายของสถาบัน เข้าใจจุดประสงค์นโยบายของสถาบัน และช่วยให้นักศึกษาพึงพอใจในประสบการณ์ด้านการศึกษาที่ได้รับ

จากการศึกษาทฤษฎีของวินสตันและคณะ สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาวิชาการ ซึ่งเป็นบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการโดยตรงได้มุ่งเน้นเพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา (Student Development) โดยให้ความสำคัญแก่นิสิตนักศึกษาเป็นรายบุคคล (Individual) และเห็นว่าบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาควรเป็นไปเพื่อการตอบสนองความต้องการของนิสิตนักศึกษา และการแสวงหาแนวทางเพื่อให้นิสิตนักศึกษารับประสบการณ์

แนวคิดดังกล่าวจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและสถาบันการศึกษามีส่วนร่วมพัฒนานิสิตนักศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ จึงเน้นการพัฒนานิสิตนักศึกษาในทุกด้าน ซึ่งเป็นแนวคิดที่แตกต่างไปจากอดีตที่มุ่งทางวิชาการเป็นหลัก จึงเห็นได้ว่าบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะมีความสำคัญและจำเป็นมากยิ่งขึ้น บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ตามแนวคิดนี้สามารถจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา ได้แก่ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษา หลักสูตร ราชวิชา แนวทางในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ วิธีการปรับตัว การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย รูปแบบและวิธีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แนะนำเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันที่ควรทราบ รวมทั้งข้อมูลด้านกิจการนิสิตนักศึกษา นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษารู้จักกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาของตนเอง และการให้คำปรึกษาแนะนำนั้น ควรคำนึงถึงความต้องการของนิสิตนักศึกษาเป็นหลัก

2. บทบาทด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา ได้แก่ การแสวงหาวิธีการในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในความดูแลให้มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ซึ่งสถาบันได้กำหนดไว้ การพัฒนานิสิตนักศึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการอาจทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านบุคลิกภาพ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การใช้ภาษา การฝึกเดือนหรือแนะนำแนวทางที่เหมาะสมเมื่อพบข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษารู้จักคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง มีการติดตามประเมินพัฒนาการของนิสิตนักศึกษาในทุกด้าน ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

3. บทบาทด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การสร้างความรู้สึกอบอุ่นและเป็นกันเองเพื่อให้นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้สึกสบายใจและมั่นใจ เมื่อมาพบอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้นิสิตนักศึกษากล้าเปิดเผยข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ แก่อาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งนี้อาจารย์ที่ปรึกษาควรจัดหารูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ได้แก่ การจัดเวลา และการนัดพบระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ การให้ความสะดวกเมื่อนิสิตนักศึกษาต้องการเข้าพบเพื่อขอคำแนะนำ การให้ความสนใจด้วย

การติดตามสอบถามความเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาในความดูแล การให้อิสระเสรีภาพแก่นิสิตนักศึกษาในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เมื่อมาขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

4. บทบาทด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ได้แก่ การร่วมคิดร่วมวางแผน และช่วยเหลือในสิ่งที่ เป็นปัญหาและอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาในการศึกษาเล่าเรียน โดยมุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาสามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรมีบทบาทด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา เมื่อพบว่านิสิตนักศึกษาในความดูแลควรได้รับการพัฒนาในด้านที่ยังขาดอยู่

ตอนที่ 2 ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษา

ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งจะมีระบบการจัดที่สนองต่อลักษณะและคุณสมบัติของนิสิตนักศึกษา ดังที่ สำเนาวิ ขจรศิลป์ (2534) ได้กล่าวถึง การจัดนิสิตนักศึกษาและการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้

1. คณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษาควรจัดนิสิตนักศึกษาให้อาจารย์ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่คัดเลือก ถ้ายังมีนิสิตนักศึกษาเหลืออยู่ก็จัดให้อาจารย์ที่มีคุณสมบัติไม่คล้องจะสอดคล้องกับคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่พิจารณาแล้วจำนวนน้อยลง
  2. สำหรับคณะที่นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ยังไม่ได้แยกสาขาวิชาเอกให้อาจารย์ที่สอนวิชาพื้นฐานเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาให้นิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยมีอัตราส่วนไม่เกิน 1:25 เมื่อนิสิตนักศึกษาเลือกวิชาเอกแล้วก็จะแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาในสาขาวิชาเอกให้ใหม่
  3. สำหรับคณะที่แยกรับนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ตามสาขาวิชาเอกให้แต่งตั้งอาจารย์ในสาขาวิชาเดียวกับนิสิตนักศึกษาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีอัตราส่วนประมาณ 1:20 และให้อาจารย์ผู้นั้นรับผิดชอบนิสิตนักศึกษากลุ่มนั้นจนสำเร็จการศึกษา
- นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะครุศาสตร์ (2536) เป็นคณะแรกที่เริ่มการจัดระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ทางคณะได้คัดเลือกคณาจารย์ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อทำหน้าที่ โดย

แต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาของนิสิตตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 4

นอกจากนั้น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2536) ได้กล่าวถึง อาจารย์ที่ปรึกษา หมายถึง อาจารย์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะให้ทำหน้าที่ควบคุม ดูแล แนะนำ ให้คำปรึกษากับนิสิตนักศึกษาด้านการเรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรแผนกำหนดการศึกษา และระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และให้คำปรึกษาแนะนำในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2531) มีนโยบายเกี่ยวกับระบบอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ให้นักศึกษาทุกคนมีอาจารย์ที่ปรึกษาประจำสำหรับให้คำแนะนำ ช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และด้านที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาการ เพื่อให้ นักศึกษาทุกคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองจนสุดความสามารถ และประสบผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียน โดยในแต่ละปีการศึกษา มหาวิทยาลัยจะแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาตามความเหมาะสม เพื่อมอบหมายให้ดูแลนักศึกษาเป็นกลุ่มแบ่งตามชั้นเรียน และวิชาเอกของนักศึกษา

กล่าวโดยสรุป ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาที่ศึกษามีดังนี้ คือ อาจารย์ที่ปรึกษาจะได้รับการแต่งตั้งจากคณะวิชาให้ดูแลนิสิตนักศึกษาในแต่ละชั้นปี และวิชาเอกของนิสิตนักศึกษา โดยแยกออกเป็น 2 ระบบดังนี้

1. นิสิตนักศึกษาที่ยังไม่ได้แยกสาขาวิชาเอก จะอยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษากลุ่มหนึ่ง เมื่อแยกสาขาวิชาเอกในชั้นปีที่ 3 จะย้ายไปอยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาประจำภาควิชา

2. นิสิตนักศึกษาที่แยกสาขาวิชาเอกในชั้นปีที่ 1 จะอยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาจนสำเร็จการศึกษา

ตอนที่ 3 บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แต่ละสถาบันได้จัดระบบอาจารย์ที่ปรึกษาเอาไว้ดังนี้ คือ

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

สัจจรา สัจภา (2522) ได้กล่าวถึง บทบาทว่าเป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพหรือตำแหน่ง การกำหนดบทบาทจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ ส่วน สมชาย วงเกษม (2519) ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่แสดงออกมาตามตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับ คนหนึ่งอาจมีหลายบทบาท การแสดงบทบาทสามารถจะสังเกตและวัดพฤติกรรมออกมาเป็นปริมาณงานได้

ประมวล รัตนวงศ์ (2519) ได้กล่าวถึงประเภทของบทบาท อาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามตำแหน่งที่ทำให้เกิดบทบาท คือ

1. บทบาทที่ได้มาจากตำแหน่ง เป็นบทบาทที่ถูกกำหนดควบคู่กับตำแหน่ง ได้แก่ ฐานะของตำแหน่งนั้น กฎ ระเบียบ ภารกิจ หน้าที่ ตามรับผิดชอบ สิทธิและข้อมูลพื้นฐานซึ่งกำหนดไว้เป็นปกติสถาน (Norm) สำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

2. บทบาทที่ถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพของบุคคล ได้แก่ ค่านิยม เจตคติ ประสบการณ์ การศึกษาอบรม ตลอดจนพื้นฐานของวัฒนธรรมและประเพณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งยึดถือปฏิบัติ

นอกจากนั้น ฮันท์ (Hunt, 1971) ได้แบ่งประเภทของบทบาทไว้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1. บทบาทที่เป็นไปตามกำหนด (Role Prescriptions) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ว่า บุคคลที่อยู่ในตำแหน่งนั้นจะต้องทำอย่างไร เช่น สังคมกำหนดไว้ว่าครูจะต้องมีหน้าที่เป็นผู้สอน แพทย์จะต้องมีหน้าที่เป็นผู้รักษาไข้

2. บทบาทตามประเภทปรากฏ (Role Stereotypes) เช่น การแต่งกาย การพูด ความประพฤติของคนในสังคมโดยอ้อมบ่งถึงวัฒนธรรมและสังคมของคนนั้น

3. บทบาทที่คาดหวัง (Role Expectations) เป็นบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังไว้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรจะทำอย่างไร เช่น ผู้ที่เป็นครูจะต้องมีความรู้ดี มีความประพฤติดี และมีคุณธรรมของการเป็นครูที่ดี

4. บทบาทที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และหน้าที่ที่กำหนดไว้ (Role Enactments) เช่น ครูจะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการ

5. บทบาทในมุมกลับ (Counter Role Expectation) คือ บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งไม่เพียงแต่จะต้องปฏิบัติตามที่ตนเองต้องการเท่านั้น แต่จะต้องปฏิบัติตามความมุ่งหวังของผู้อื่นด้วย เช่น คนสองคนทำงานร่วมกัน ต่างก็มุ่งหวังว่าแต่ละคนจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตน แต่โดยความเป็นจริงแล้ว ทั้งสองฝ่ายก็จะต้องร่วมมือกันทำและจะต้องดูความมุ่งหวังของอีกฝ่ายหนึ่งด้วยว่าต้องการจะให้ทำอย่างไร

กล่าวโดยสรุป บทบาทโดยทั่วไปจะถูกกำหนดควบคู่กับตำแหน่ง บุคลิกภาพ สังคมกำหนด สังคมคาดหวัง ลักษณะกำหนด ระเบียบ กฎเกณฑ์ หน้าที่ และความคาดหวังของผู้อื่น บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาสาขาสังคมศาสตร์ เป็นบทบาทที่ได้จากตำแหน่ง เป็นไปตามการกำหนดของมหาวิทยาลัย และเป็นไปตามความคาดหวังของประชาคมอุดมศึกษา (Constituencies) และเป็นบทบาทในมุมกลับตามที่เสนอของนิสิตนักศึกษาและผู้บริหาร

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

จากความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ จึงควรมีบทบาทดัง วัลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2533) ซึ่งสอดคล้องกับ วิษวี ทวีรัมย์ (2535) ได้แบ่งบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

คุณแนะนำให้คำปรึกษาในเรื่องการจัดโปรแกรมการศึกษาให้เหมาะสมกับนิสิตนักศึกษาแต่ละคน ตลอดจนภาคการศึกษา ให้นิสิตนักศึกษาได้ลงทะเลเบียนเรียนตามรายวิชาตลอดหลักสูตร และให้เรียนตามหลักสูตรกำหนด และแนะนำรู้จักวิธีการค้นคว้า การทำรายงาน ตลอดจนวิธีการเรียน

2. ด้านการปรับตัว

เป็นที่ปรึกษาเมื่อนิสิตนักศึกษามีปัญหาในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมและเพื่อน ตลอดจนการปรับตัวเข้ากับระบบระเบียบต่าง ๆ ในสถาบัน และช่วยให้แนวทางและวิธีการเผชิญปัญหา สามารถคลี่คลายปัญหา และอาจารย์ที่ปรึกษาควรส่งไปรับบริการที่หน่วยการปรึกษาและพัฒนา เมื่อมีปัญหาที่เกินความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. ด้านการเงิน

อาจารย์ที่ปรึกษาควรศึกษาระเบียบในเรื่องทุนการศึกษา เพื่อที่จะให้การช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาที่มีปัญหาเรื่องการเงิน อาจารย์ที่ปรึกษาควรให้ความใกล้ชิดเป็นกันเองกับนิสิตนักศึกษา เพราะนิสิตนักศึกษาอาจจะไม่กล้าขอทุน เนื่องจากความอาย ดังนั้น อาจารย์ที่ปรึกษาจึงจำเป็นต้องใช้การสังเกตและความสนิทสนม

ในกรณีที่นิสิตนักศึกษามีปัญหาด้านการเงิน อาจารย์ที่ปรึกษาควรจะจัดหางานของคณะ หรือของมหาวิทยาลัย หรือช่วยติดต่อหางานให้นิสิตนักศึกษา

4. ด้านวินัย

เมื่อนิสิตนักศึกษามีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการมีหน้าที่ดูแลตักเตือนให้นิสิตนักศึกษาที่มีความประพฤติที่ดี อยู่ในระเบียบวินัยของมหาวิทยาลัย

5. ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ

อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนหล่อหลอมบุคลิกภาพที่งดงามให้แก่ นิสิตนักศึกษา ด้วยการอบรมแนะนำเป็นต้นว่า เรื่องการแต่งกาย มารยาทอันดีงาม ความมั่นใจในตนเอง

6. ด้านคุณธรรม

อาจารย์ที่ปรึกษาควรจะช่วยปลูกฝังให้นิสิตนักศึกษามีจิตใจดีงาม ไม่เห็นแก่ตัวช่วยเหลือสังคม ชื่อสัตย์สุจริต ประพฤติตนอยู่ในขอบข่ายศีลธรรมอันดี

ในทำนองเดียวกัน สุจริต เพียรชอบ (2521) สำเนา ขจรศิลป์ (2533) และ เดสเซล (Dressel, F.B., 1974) ได้กล่าวถึงว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้ได้ผลดีนั้น ควรจะมีบทบาทดังนี้คือ

1. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องสนใจนิสิตนักศึกษาในความดูแลอย่างใกล้ชิด อาจทำแบบรายการเขียนประวัติของนิสิตนักศึกษา รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่นิสิตนักศึกษาต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบและให้ความช่วยเหลือ

2. ต้องทำความเข้าใจหลักสูตรให้ถ่องแท้ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายวิชาบังคับ วิชาเลือก ข้อกำหนดของหลักสูตร เพื่อแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรได้อย่างถูกต้อง
3. ติดตามความคืบหน้าและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในด้านหลักสูตร การลงทะเบียน กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่ออาจารย์ที่ปรึกษาจะได้เป็นคนทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ
4. ทำความเข้าใจร่วมกันกับนิสิตนักศึกษาเข้าใจบทบาทและความรับผิดชอบของตนเกี่ยวกับการเลือกวิชาอาชีพ การลงทะเบียน การดำเนินชีวิตในสังคมของมหาวิทยาลัย และพยายามให้นิสิตนักศึกษาได้เข้าใจบทบาทความรับผิดชอบของตนเองและของอาจารย์ที่ปรึกษาในด้านต่าง ๆ
5. อาจารย์ที่ปรึกษาต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทะเบียนเพื่อนแนะนำและควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบอย่างถูกต้อง
6. สร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์ โดยประชุมนิสิตนักศึกษาในความดูแลเป็นประจำ ควรประชุมแบบเป็นกันเอง แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามปลูกฝังคุณธรรม ความคิดและมโนทัศน์ที่ถูกต้องด้วยวิธีการนุ่มนวล
7. การให้คำปรึกษานั้น อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะต้องให้ความช่วยเหลือทุกด้านทั้งทางด้านวิชาการ สุขภาพอนามัย ปัญหาด้านเศรษฐกิจและปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ มิใช่เพียงแต่เฉพาะทางด้านวิชาการอย่างเดียว
8. เมื่อนิสิตนักศึกษาขอความช่วยเหลือใด ๆ ควรช่วยเหลือให้ทันทั่วทั้งที่ ให้ความอบอุ่นและควรเป็นผู้มีใจกว้างเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษา แสดงความคิดได้อย่างเสรี และหากพบว่านิสิตนักศึกษาเข้าใจบางสิ่งบางอย่างคลาดเคลื่อนก็พยายามอธิบายให้เข้าใจ และชี้แนะไปในทางที่ถูกต้อง
9. กำหนดเวลาให้นิสิตนักศึกษาเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำอย่างสม่ำเสมอ และต่อเมื่อไม่ควรให้คำปรึกษาแค่เฉพาะตอนลงทะเบียนเท่านั้น หรือตอนที่เกิดปัญหาเท่านั้น
10. ดูแลความเป็นอยู่ ทุกข์ สุข ของนิสิตนักศึกษาเท่าที่จะทำได้โดยเปิดโอกาสได้ปรึกษาเป็นรายบุคคล

11. เมื่อให้คำปรึกษาแล้วควรบันทึกเรื่องราวที่ได้ปรึกษาไปแล้วเพื่อกันลืม และ สะดวกต่อการวิเคราะห์และติดตามผล

12. เมื่อปรากฏว่าให้คำปรึกษาหรือคำแนะนำที่มีผลลาคไป ควรจัดการแก้ไข โดยด่วน และควรใจกว้างยอมรับความผิดพลาดนั้น ๆ

13. หากทางติดต่อกับผู้ปกครอง ทั้งนี้เพราะจะได้ให้คำปรึกษาหรือแก้ปัญหาได้ ถูกต้องและรวดเร็วทันการณ์

14. ควรเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและดีกเดือนเมื่อผลการเรียนตกต่ำลง เพื่อแก้ไข อุปสรรคปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ

15. ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับสูง

16. ประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ กองกิจการนิสิตนักศึกษา กองบริการการศึกษา เพื่อช่วยเหลือและเพื่อประโยชน์ของนิสิต นักศึกษา

17. ควรมีการศึกษาสภาพแวดล้อมหน่วยงานต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย เช่น สโมสรนักศึกษา ห้องสมุด หอพักนักศึกษา โรงพยาบาล เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นข้อมูลในการ ให้คำแนะนำและเข้าใจสภาพนักศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2536) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2535) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2531) ได้กำหนดบทบาท หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ไว้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 แนะนำและชี้แจงในด้านวิชาการอย่างมีระบบระเบียบ ต้องศึกษา หลักสูตร แผนกำหนดการศึกษา ข้อบังคับ ลักษณะรายวิชาและวิธีการเรียนการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ

1.2 ต้องแนะนำ ความค้ม คุณผล และติดตามผลการเรียนของนักศึกษาให้ เป็นไปตามแผนกำหนดการศึกษา หลักสูตร และเป็นไปตามข้อบังคับ

1.3 ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนและ ติดตามวิชาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ

1.4 รวมถึงการศึกษาต่อในระดับสูง ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาและภาระงานในอนาคต

2. ด้านสร้างเสริมบุคลิกภาพ เจตคติ

2.1 ให้คำปรึกษาเรื่องการปรับตัว การแต่งกาย บุคลิกภาพ

2.2 แนะนำและฝึกเตือนให้นักศึกษาปฏิบัติตัวให้ถูกต้องตามระเบียบของคณะและของมหาวิทยาลัย

2.3 แนะนำและสร้างเสริมให้นักศึกษามีจริยธรรมและคุณธรรมอันดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา

2.4 ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักศึกษา มีความเป็นกันเองกับนักศึกษา

3. ด้านอื่น ๆ

3.1 ให้คำปรึกษาในปัญหาส่วนตัว หรือปัญหาทั่ว ๆ ไป

3.2 ควรจัดเวลาให้นักศึกษามาชอบอย่างสม่ำเสมอ

3.3 ศึกษาภูมิหลังและจัดทำระเบียบสะสมของนักศึกษาเป็นรายบุคคล และจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ของนักศึกษาไว้เป็นความลับ

3.4 ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและศึกษาต่อ

3.5 แนะนำให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3.6 ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักศึกษา เช่น ทุนการศึกษา งานอาชีพ ฯลฯ

3.7 ให้ข้อมูลที่เปิดเผยได้และเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา แก่หน่วยงานต่าง ๆ

นอกจากนั้น จากผลการวิจัยของ สวัสดิ์ สุคนธ์ (2522) ในบทบาทด้านการเป็นที่ปรึกษาวิชาการ พบว่า เกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ส่วนใหญ่ปฏิบัติในเกณฑ์มากในเรื่องการติดตามการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร และการจัดกิจกรรมทางวิชาการ การศึกษาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนของนักศึกษา การให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษาในเรื่องหลักสูตรและแผนการเรียน และการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติงานด้านการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

วิชาการที่อยู่เด่นมาก คือ การที่นักศึกษาขาดความสนใจที่จะพบปะอาจารย์ที่ปรึกษา
วิชาการ

ส่วนผลงานวิจัยของ กัทครา จันทปัญญาศิลป์ (2519) พบว่า การปฏิบัติงานของ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ไม่สนองความต้องการของนิสิต กล่าว คือ นิสิตต้องการที่จะได้
ความช่วยเหลือ แนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการมากกว่าที่เป็นอยู่ทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะ
ด้านการเรียน

คร็อกเก็ต (Crockett, 1982) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่อาจารย์ที่
ปรึกษาวิชาการ คือ

1. เน้นเนื้อหาวิชาการมากเกินไป ขาดการให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถาบัน
2. อาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาส่วนใหญ่ได้
3. อาจารย์ที่ปรึกษาบางคนไม่มีความสนใจในเรื่องการให้คำปรึกษาอย่างมี

ประสิทธิภาพ

4. อาจารย์ที่ปรึกษาขาดทักษะและองค์ความรู้ในการฝึกอบรมอย่างมีระบบ
5. อาจารย์ที่ปรึกษามีปัญหาในการติดตามนโยบายของสถาบัน ขึ้นตอนการดำเนินงาน

งาน กฎ ระเบียบ และเผยแพร่ข้อมูลที่ผิด ๆ

กล่าวโดยสรุป บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเป็นบทบาทที่ได้รับการแต่งตั้ง
จากมหาวิทยาลัย เพื่อดูแลนิสิตนักศึกษาในความรับผิดชอบในด้านวิชาการ การปรับตัว
เศรษฐกิจการเงินสวัสดิการ บุคลิกภาพ และระเบียบวินัยอยู่ในศีลธรรมอันดี และอาจารย์ที่
ปรึกษาวิชาการควรจะให้ความใกล้ชิดคอยเอาใจใส่ให้คำปรึกษา ดูแลทุกข์สุข และควรจะ
บันทึกเรื่องราวที่ได้ให้คำปรึกษาไปแล้ว เพื่อให้การให้คำปรึกษาเป็นเรื่องที่ต่อเนื่องสะดวก
ต่อการวิเคราะห์และติดตามผล อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการต้องศึกษากฎ ระเบียบ ทำความ
เข้าใจหลักสูตรอย่างถ่องแท้

จากที่กล่าวมาข้างต้น บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการยังมีบทบาทที่ปฏิบัติไป
ตามหน้าที่ที่จะให้นิสิตนักศึกษาสามารถได้ เรียนเพื่อให้จบตามหลักสูตร และให้มีพฤติกรรม
พื้นฐานตามที่สังคมต้องการเท่านั้น ในสภาพปัจจุบันนิสิตนักศึกษาในสาขาสังคมศาสตร์ ไม่อาจ
เรียนเพื่อจบการศึกษาเท่านั้น แต่ต้องมีเป้าหมายทางการศึกษาความสามารถในการพัฒนา

ความรู้ ทักษะ และเจตคติ ต้องสามารถพัฒนาการตัดสินใจด้วยตนเองและสามารถควบคุมตนเองได้ ตามคำกล่าวของ ริพเพย์ (Ripsey, 1981) ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจึงมีความสำคัญยิ่งในการที่จะพัฒนานิสิตนักศึกษาในสาขาสังคมศาสตร์ให้สามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองออกมาใช้ให้มากที่สุด เพื่อแก้ปัญหาสภาพการไม่มีงานทำของบัณฑิตที่จบในสาขาวิชานี้ ให้ได้มีโอกาสที่ดีในการทำงานในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

ชิคเกอร์ริง (Chickering, 1993) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา โดยอ้างถึง ไววิธ (Ivey, 1988 อ้างถึงใน Chickering, 1993) ว่าพื้นฐานของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาที่ดี ต้องวางอยู่บนความนับถือซึ่งกันและกัน ส่วนในความคิดเห็นซึ่งแตกต่างกันนั้น อาจารย์กับนักศึกษารับรู้ต่างกันหลาย ๆ เรื่อง รวมทั้งประสบการณ์ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ และความคาดหวังก็แตกต่างกันทั้งประเภทและระดับ

คีตคิง (Keating, 1990) และบาร์ (Barr, 1990) ได้กล่าวถึงเรื่องข้อผิดพลาดที่ปรากฏบ่อยครั้งในการวางแผนโปรแกรม ซึ่งในการประเมินโปรแกรมการให้คำปรึกษาของระบบอาจารย์ที่ปรึกษาจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 อย่างคือ เป้าหมาย (Goal) บริบท (Context) และการวางแผน (Plan) โดยอาจารย์และนักศึกษามองเห็นองค์ประกอบเหล่านี้แตกต่างกัน อาจารย์จะเป็นผู้ที่มองโลกทัศน์กว้างและไกลกว่านักศึกษาซึ่งมองค่อนข้างแคบ

ไอเซนค (Eysenck, 1972) ได้กล่าวถึงการรับรู้คัดสรร (Selective perception) เพราะสิ่งเร้ามีจำนวนมากและซับซ้อน การรับรู้ต่าง ๆ จึงต้องมีการคัดสรร แต่ในบางสถานการณ์ก็มีการคัดสรรจนผิดปกติ บุคคลจะคัดสรรเฉพาะประสบการณ์ที่คิดว่าสำคัญในอดีต และการให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์จะขึ้นอยู่กับความกดดัน ความผิดปกติทางจิต หรือแม้แต่ความคาดหวังของแต่ละบุคคล ดังนั้นบุคคลจะรับรู้เฉพาะสิ่งที่ต้องการรับรู้หรือสิ่งที่คาดหวังเท่านั้น

เดรเวอร์ (Drever, 1993) ได้กล่าวว่า การคิดสรรที่เกิดขึ้นในกระบวนการของความคิด หมายถึง การปฏิเสธสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องซึ่งหมายถึงสิ่งที่อยู่นอกเหนือกระบวนการในการดำเนินการคิดสรรของบุคคล เป้าหมายในการคิดสรร(สิ่งที่เกี่ยวข้อง) มุ่งเพื่อบ่งชี้ว่าความคิดที่นำมาสังเคราะห์นั้นมีความสัมพันธ์กันหรือไม่

ตอนที่ 4 ลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ

การเตรียมตัวเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีนั้น วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2533) ได้กล่าวว่า ควรมีการเตรียมตัวดังต่อไปนี้

1. สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา กล่าวคือ พยายามเข้าใจบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในการสร้างบัณฑิตที่สมบูรณ์เป็นบทบาทที่สำคัญมาก ไม่ใช่ทุกคนจะมีโอกาสได้ทำหน้าที่ดังกล่าว อาจารย์จึงต้องสร้างศรัทธาและความรักในงาน อบรมบ่มนิสัยศิษย์ สร้างความพึงพอใจที่จะช่วยเหลือและนำให้ศิษย์ประสบผลสำเร็จทั้งทางด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแนะนำทางวิชาการให้แก่ศิษย์ได้ อาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีเครื่องมือต่าง ๆ เช่น หลักสูตรเอกสารการลงทะเลเขียนเรือน ตารางสอนตารางสอบ คู่มือนิสิต แฟ้มประวัตินิสิต และจะต้องทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ให้ดีองแก่
3. ศึกษาเพื่อความเข้าใจลักษณะและธรรมชาติของนิสิตนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาต้องอ่านและศึกษาบทความที่กล่าวถึงลักษณะธรรมชาติของนิสิตนักศึกษาว่าเป็นผู้ที่อยู่ในวัยรุ่น มีความไวต่อการรับรู้ มีการเปลี่ยนแปลงง่าย ความคิดอ่านยังไม่มั่นคงเพียงพอ แต่ก็เป็นผู้มีอุดมการณ์ กระตือรือร้น ว่องไว ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน และยังต้องการคำแนะนำจากอาจารย์ ในด้านต่าง ๆ อีกมากมาย ถ้าได้รับคำแนะนำที่ถูกต้องก็สามารถจะปฏิบัติงานอย่างถูกต้องมีเหตุผลเหมาะสม
4. ศึกษาเทคนิคการแนะนำ อาจารย์ที่ปรึกษาควรศึกษาเทคนิคการแนะนำ การมีเทคนิคอย่างถูกต้องจะช่วยให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำหน้าที่ได้สมบูรณ์มากขึ้น มีเทคนิคในการถามเพื่อให้นิสิตนักศึกษาสบายใจที่จะเล่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รู้จักใช้ภาษาท่าทาง ไม่

ว่าจะเป็นการฟัง การมอง การพยักหน้า การแสดงความเห็นใจ การแสดงความรู้
โดยเฉพาะอาจารย์ต้องแสดงให้นิสิตนักศึกษาเห็นอย่างเด่นชัดว่า เป็นผู้สามารถเก็บความลับ
ของศิษย์ได้เป็นอย่างดีที่สุด

5. ศิษย์วิถีการที่จะพัฒนาความพร้อมและบุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษา อาจารย์ที่
ปรึกษาจะต้องเข้าใจว่า นิสิตนักศึกษาคือเป็นผู้มีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงพร้อมที่จะพัฒนา
อารมณ์ ทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกับผู้อื่น มารยาทสังคม การพูด ความเข้าใจตนเอง
และผู้อื่น สามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า พฤติกรรมเป็นที่ยอมรับและไม่เป็นที่ยอมรับ
ของสังคม การวางจุดหมายของชีวิตในอนาคต การเตรียมตนเพื่อไปสู่หน้าที่การงานหลังจาก
สำเร็จการศึกษา

6. เตรียมตนเองให้มีเวลาว่างสำหรับนิสิตนักศึกษา ในปีรับนิสิตนักศึกษาใน
ความดูแล อาจารย์ควรมีเวลาว่างจัดไว้ในตารางสอน ให้ว่างตรงกับนิสิตนักศึกษาในความ
ดูแลอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง อาจารย์ควรพบนิสิตนักศึกษาลงอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง
โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อาจจะต้องพบกันทุกสัปดาห์ในระยะแรกเริ่มของการเรียน
ในภาคการศึกษาแรกนิสิตนักศึกษาปีที่ 1 มีความว้าวุ่นสับสน และต้องปรับตัวเองให้เข้ากับ
สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ส่วน พจน์ สะเพียรชัย (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาว่า
"นักศึกษาที่มาหาอาจารย์ที่ปรึกษามักจะเลือกอาจารย์ ที่เขาไว้ใจ อาจารย์คนไหนที่มีมนุษย-
สัมพันธ์ที่ดี ที่เขาไว้ใจ เขาเชิดชู เคารพบูชา เขาจะเข้าไปใกล้ อาจารย์คนไหนๆ และไม่
ยอมฟังความคิดเห็นของนักศึกษา เขาไม่เข้าไปใกล้ เพราะคนมีทุกข์ ต้องไปหาคนที่รับฟัง
ความทุกข์ได้ และปลดเปลื้องความทุกข์ของเขาได้ เพราะฉะนั้นบุคลิกภาพของอาจารย์ที่
ปรึกษาเป็นสิ่งจำเป็น อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องเป็นคนที่มีความรอบรู้ มีบุคลิกภาพที่อบอุ่นเป็น
แม่เหล็กที่นักศึกษาต้องเข้ามาหา และที่สำคัญที่สุด เขาจะต้องไว้ใจ เขาจะมาพูดให้เราฟัง
จะต้องรับฟังและรักษาความลับของเขา นั้นแหละ เขาถึงจะบอกความจริง"

คุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี สำเนา ขจรศิลป์ (2534) ได้กล่าวไว้ว่า
สถาบันทุกแห่งควรกำหนดคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาทราบ
และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ซึ่งคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดีควรมีดังต่อไปนี้

1. มีมนุษยสัมพันธ์ดี
2. มีความรับผิดชอบดี
3. ใจกว้างและรับฟังความคิดเห็นของนิสิตนักศึกษา
4. มีความรู้กว้างขวางและทันเหตุการณ์ด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
5. มีความจริงใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6. มีเหตุผลและมีความสามารถในการแก้ปัญหา
7. มีความเมตตากรุณา
8. ไวต่อการรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว
9. มีหลักจิตวิทยาในการให้การปรึกษาและมีรรยาอาจารย์ที่ปรึกษา
10. มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีได้
11. รับผิดชอบและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี
12. มีประสบการณ์ในหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา

นอกจากนั้น วัลลภา เกษหัสติน ฌ อรุชยา (2524) ได้กล่าวถึงลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษา ควรมีลักษณะดังนี้

1. เสียสละ
2. มีน้ำใจ
3. มีเลื่อมใสบริการ อำนวยความสุขให้กับผู้อื่น
4. เมตตา

สถาบันอุดมศึกษา ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษา ดัง มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ (2536) ได้กำหนดคุณลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาดังนี้คือ

1. คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา
  - (1) ต้องมีคุณธรรม
  - (2) ต้องมีความเป็นครู
  - (3) ต้องมีความเป็นกันเอง
  - (4) ต้องให้ความสำคัญแก่นักศึกษา
  - (5) ต้องมีประสบการณ์สูง โดยไม่จำกัดอายุและเพศ

- (6) ต้องรู้ระเบียบ ข้อบังคับ หลักสูตร และแผนกำหนดการศึกษารายวิชา
- (7) ต้องรับบทบาทและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี

2. คุณลักษณะอื่น ๆ

2.1 จิตสำนึก คุณธรรมและจริยธรรม

- (1) มีความเมตตากรุณาต่อนักศึกษา
- (2) มีความเต็มใจ เสียสละ รับผิดชอบและกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติ

หน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษา

- (3) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเป็นกันเองกับนักศึกษา
- (4) เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี ไม่มองโลกในแง่ร้าย
- (5) มีความจริงใจ ความเอาใจใส่ ความยุติธรรมต่อนักศึกษา

เสมอ

- (6) เก็บความลับของนักศึกษาได้
- (7) มีความประพฤติเหมาะสมที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีได้ เช่น

มารยาท ระเบียบวินัย การแต่งกาย ความประพฤติ การทำงาน การตรงต่อเวลา

2.2 ด้านความสามารถ

- (1) สามารถใช้จิตวิทยาและศิลป์ในการให้คำปรึกษา
- (2) สามารถให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
- (3) สามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ โดยทั่วไปให้เข้าใจง่ายและชัดเจน

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2535) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2531) ได้กล่าวถึง งานอาจารย์ที่ปรึกษาว่า มีความกว้างขวางละเอียดอ่อน และต้องสร้างความไว้วางใจ ความศรัทธา และความเชื่อถือให้เกิดแก่นักศึกษา จึงจะประสบผลสำเร็จ การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี จึงควรมีหลัก และมีจรรยาบรรณในการทำหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. การให้คำแนะนำในด้านวิชาการจะต้องทำอย่างมีระเบียบแบบแผนและอาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของนักศึกษา โดยจะไม่กระทำการใด ๆ ที่จะก่อให้เกิดผลเสียหายแก่นักศึกษาอย่างไม่เป็นธรรม

2. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องรักษาข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของนักศึกษาในความดูแลไว้เป็นความลับ ในกรณีที่อาจารย์ที่ปรึกษาคงปรึกษากับเพื่อนร่วมงานเพื่อหาทางช่วยเหลือนักศึกษาในความดูแล จะต้องปกปิดหลักฐานแสดงตัวนักศึกษา เช่น ชื่อ-สกุล ที่อยู่ บิดามารดา

3. ถ้าอาจารย์ที่ปรึกษาต้องการนำข้อมูลเกี่ยวกับนักศึกษาในความดูแลเผยแพร่ จะต้องตัดหลักฐานที่แสดงตัวนักศึกษา เช่น นำไปยกตัวอย่างประกอบการอบรมอาจารย์ที่ปรึกษา หรือประกอบการเขียนบทความ

4. อาจารย์ที่ปรึกษาคงพยายามช่วยเหลือนักศึกษาจนสุดความสามารถ หากมีปัญหาใดเกินความสามารถที่จะช่วยได้ ต้องแนะนำนักศึกษาผู้นั้นไปรับบริการจากบุคคลอื่น เช่น อาจารย์แนะแนว แพทย์ จิตแพทย์ นักกฎหมาย

5. ในกระบวนการให้คำปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาไม่ควรวิพากษ์วิจารณ์บุคคลหรือสถาบันใดให้นักศึกษาฟังในทางก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกร้างแก่บุคคลหรือสถาบันนั้น

6. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีความศรัทธา เชื่อมั่น

ส่วน มูลเลอร์ (Mueller, 1961) ได้กล่าวถึงลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับ วิลเลียม (William, 1960) ว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรมีลักษณะที่สำคัญซึ่งคือ จะต้องเป็นผู้สนใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ เป็นคนทันต่อเหตุการณ์ ชัยชนะขึ้นตั้ง และมีความเอาใจใส่ในหน้าที่เป็นอย่างดี นอกจากนั้นแล้วควรจะเป็นผู้มีความรู้กว้างขวาง มีความเข้าใจในด้านวิชาการ ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการต่าง ๆ ที่จะสามารถติดต่อขอความช่วยเหลือให้กับนักศึกษา เพื่อจะได้แนะนำนักศึกษาได้ถูกต้อง อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรจะเป็นผู้เข้าใจคนอื่นได้ดี มีประสบการณ์ด้านการให้คำปรึกษา

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรมีลักษณะดังนี้คือ เป็นผู้ที่มีใจรักในงานให้คำปรึกษา เป็นผู้ใฝ่รู้ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา เข้าใจธรรมชาติของวัยมีจิตวิทยาพยายามศึกษาเทคนิคการให้คำปรึกษา มีเวลาให้ที่ปรึกษานักศึกษาสม่ำเสมอ

ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตใจโอบอ้อมอารี ใจกว้าง สัมผัสแจ่มใส เป็นผู้เก็บความลับได้ มีความรับผิดชอบและประการสุดท้าย คือ ความมีประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา

ลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการดังกล่าวข้างต้น จะสามารถเป็นแม่เหล็กดึงดูดนิสิตนักศึกษาในความดูแลให้มีปฏิสัมพันธ์อันใกล้ชิดคุณลักษณะที่อบอุ่นยอมทำให้นิสิตนักศึกษาเกิดความไว้วางใจ กล้าที่จะเปิดเผยความคับข้องใจที่เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญยิ่งต่อการคงอยู่ ไม่ตกออก หรือย้ายสาขาวิชาของนิสิตนักศึกษาในสาขาสังคมศาสตร์ เพื่อช่วยลดปัญหาการสูญเปล่าในการลงทุนทางการศึกษา

ตอนที่ 5 ความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษา

สิ่งหนึ่งที่ปรากฏชัดเจนในการที่นักศึกษา อาจารย์ สัมพันธ์กับกระบวนการให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาจะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความเจริญงอกงาม ทางด้านวิชาการและด้านส่วนตัวของนิสิตนักศึกษา ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในประสบการณ์ด้านการศึกษาด้วยความสัมพันธ์ในการให้คำปรึกษาวิชาการสามารถนำมาใช้แนะนำนักศึกษา ให้ไปสู่ระดับความสามารถทางวิชาการให้สูงขึ้นได้ นอกจากนี้ระบบการให้คำปรึกษาสามารถถูกออกแบบเพื่อกระตุ้นให้พัฒนาการโดยส่วนรวมของนิสิตนักศึกษา ช่วยให้นิสิตนักศึกษาพัฒนาความสามารถในการใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาความเข้าใจตนเองและทักษะในการตัดสินใจ และพัฒนาการนำเอาทรัพยากรในมหาวิทยาลัยมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทบวงมหาวิทยาลัยร่วมกับสมาคมอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย จัดสัมมนาวิชาการเรื่อง อาจารย์ที่ปรึกษา เมื่อวันที่ 9-10 พฤษภาคม 2533 พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2533) ได้บรรยายเรื่องเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา ตอนหนึ่งกล่าวว่า "เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์นี้ อาจจะเรียนว่าเป็นเรื่องทั้งของส่วนตัวที่อาจารย์เป็นมาเองตั้งแต่เริ่มต้น และเป็นทั้งศิลปะที่อาจารย์ เสริมสร้างไว้ในภายหลัง ถ้าอาจารย์เป็นคนที่อบอุ่นซื่อสัตย์ใจดีตลอดเวลา สิ่งนี้ช่วยอยู่มากแล้ว แต่ถ้าเมื่อไหร่อาจารย์ได้พบกับนักศึกษาได้สัมผัสกับนักศึกษาที่เข้ามาหาอาจารย์ อาจารย์ต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้ เพื่อช่วยเสริมให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นในเรื่องของการสร้างความสัมพันธ์

เทคนิคแรกคือ เรื่องของมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และการทำงานร่วมกันอย่างมีความสำเร็จของผู้ที่มีจิตใจอันสูงส่ง อาจารย์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาได้ศึ อาจารย์ต้องเท่าคิดค้น อาจารย์ต้องอ่านทั่ววิชาการจนเกินไป อ่านแก่หลักการอะไรต่าง ๆ จนเกินไป อาจารย์จะต้องสัมผัสในความเป็นมนุษย์ของมนุษย์ ต้องคิดว่าไม่มีใครดีพร้อมหมดและไม่มีใครเลว อาจารย์ต้องใจกว้าง ประการที่สอง คือ อาจารย์จะต้องไม่อาฆาต และประการที่สาม คือ อาจารย์ต้องไม่อคติ อาจารย์ที่ปรึกษาต้องกล้าฟังกล้ารับปัญหา ถ้าช่วยได้ก็ช่วย ถ้าช่วยไม่ได้ก็ส่งต่อไปยังผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องแยกออกว่าปัญหาเป็นระดับความคิด หรือปัญหาความรู้สึก หรือปัญหาระดับพฤติกรรม รับฟังปัญหา แล้วค่อยให้เหตุผล ให้เขาเลือกวิถีชีวิตของตนเอง เพื่อความภาคภูมิใจของนักศึกษาเอง”

การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนักศึกษา พจน์ สะเพียรชัย (2533) ได้กล่าวถึงกลไกของการแก้ปัญหาของนักศึกษาว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการต้องกล้าเผชิญกับปัญหาและจะต้องเป็นผู้มีเทคนิคในการรับฟังนิสิตนักศึกษา และเทคนิคในการเสนอแนะเพื่อให้นิสิตนักศึกษาได้นำไปตระหนักคิด และสามารถตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะสามารถคลี่คลายไปในทางที่ดี

จากผลการวิจัยที่สอดคล้องกันของ จินตนา มาพวง (2520) และ จริยา สิงคณิกา (2520) พบว่า ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาขึ้นอยู่กับองค์ประกอบด้านความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิต กล่าวคือ อาจารย์ต้องให้ความเป็นกันเองกับนิสิต มีทัศนคติที่ดีต่อนิสิต ส่งเสริมและยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต ซึ่งสอดคล้องกับ อ่ำไพ สุจริตกุล (2533) ที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตบัณฑิตศึกษากับอาจารย์ โดยการให้คำแนะนำปรึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ตลอดจนทัศนคติต่าง ๆ ระหว่างนิสิตกับนักศึกษากับอาจารย์ จะช่วยเพิ่มพูนคุณภาพของนักศึกษาในด้านความคิด ความเป็นอิสระทางวิชาการ ตลอดจนความมั่นใจในภูมิปัญญาของตนเอง และจะเป็นพลังส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่นักศึกษาในการก้าวขึ้นเป็นนักวิชาการขั้นสูง และ วิจิตร สินสิริ (2521) ยังได้กล่าวว่า การส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างนิสิตนักศึกษากับอาจารย์จะนำไปสู่การสร้างอารมณ์ที่มั่นคง มีเหตุผล วุฒิกวาทะสร้างสันติภาพ และความก้าวหน้าในชุมชนได้

นอกจากนั้นผลงานวิจัยของ วิเศษ คีลตระกูล (2521) ยังพบว่า การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง จากการวิจัยปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน คือไม่มีการจัดชั่วโมงสำหรับการให้คำปรึกษาโดยเฉพาะ และอาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้สอนนักศึกษาในความดูแลของตน

ส่วน ไวลเวินและคณะ (Volkwein, J.F., King, M.C. and Tevezini, P.T., 1986) ได้เขียนเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษา ความงอกงามทางปัญญาในหมู่นิสิตนักศึกษา จากการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาของนิสิตนักศึกษา การคงอยู่ การเรียนรู้นั้นไม่ตกออก ไม่ลาออก มีพัฒนาการด้านบุคลิกภาพได้ ชี้ให้เห็นว่า จะมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางด้านทักษะและสติปัญญา การศึกษาเกี่ยวกับความเจริญงอกงามทางสติปัญญา เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์ ซึ่งรวมถึงอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ผลการวิจัยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนิสิตนักศึกษา และการพบปะนอกชั้นเรียน จะยังประโยชน์ให้มากที่สุดในการบรรเทาประสพการณ์ในมหาวิทยาลัยก่อให้เกิดสัมฤทธิผลในการเรียนสูงขึ้นไป

หลักการข้างต้นนี้ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลาสคาร์ล่า และเทเรซินี (Pascarella, E.T. and Tereuzini, P.T., 1977) ในการศึกษาในรูปแบบการรักษา นิสิตนักศึกษาไม่ให้ลาออกกลางคัน การศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษา วิชาการกับนิสิตนักศึกษา ซึ่งอยู่ภายนอกห้องเรียน และการดำรงอยู่ของนักศึกษาปีที่ 1 โดยการควบคุมตัวแปรในเรื่องนิสิตนักศึกษา ความสามารถทางวิชาการ บุคลิกภาพ พบว่า นิสิตนักศึกษาปีที่ 1 คงอยู่ในสถาบันนั้น มีความดีของการมีปฏิสัมพันธ์ใน 6 มิติ สูงกว่านิสิตนักศึกษาที่ลาออกก่อนจบปีที่ 1

พลาสคาร์ล่า และคณะ (Pascarella, E.T., Tevezini, P.T. and Hibel, J., 1978) ได้กล่าวถึง สภาพการปฏิบัติสัมพันธ์ที่ทํานายได้ของผลการศึกษา เป็นการวิจัยซึ่งจะทํานายว่า ผลการศึกษาของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษา การวิจัยเน้นเรื่องปฏิสัมพันธ์ของนิสิตนักศึกษา ความสำคัญของประสพการณ์ในมหาวิทยาลัย กล่าวถึงความดีและคุณภาพของ

การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษาผลพบว่า นิสิตนักศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์
หลังจากการวิเคราะห์พบว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงและสัมฤทธิ์ผลสูงตามขึ้น

บาร์เกอร์ และแชมเบอร์เลน (Bargar and Chamberlain, 1983) ได้
เสนอแนะไว้ในผลงานวิจัยคนหนึ่งกล่าวว่า ทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตนักศึกษาจะต้อง
พยายามเปลี่ยนแปลงความคิดให้มาพบกันตรงกลาง และตอบสนองต่อความต้องการของทั้ง 2
ฝ่าย ควรมีการพบปะกันบ่อยครั้งในกลุ่มนิสิตนักศึกษาในความดูแล เพื่อการเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดี

แอสติน (Astin, 1977) ได้เสนอแนะว่า ถ้านักศึกษาและอาจารย์มีปฏิสัมพันธ์
มากขึ้น การประสพผลสำเร็จทางการศึกษาจะมากขึ้นเท่านั้น สิ่งหนึ่งที่ปรากฏให้ชัดเจนใน
การที่นักศึกษา อาจารย์สัมพันธ์กับกระบวนการให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ความสัมพันธ์ระหว่าง
อาจารย์กับนักศึกษามีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความงอกงามทางด้านวิชาการและด้านส่วนตัว
ของนักศึกษา ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในประสบการณ์ด้านการศึกษาความสัมพันธ์ในการให้คำ
ปรึกษาวิชาการ สามารถนำมาใช้นำนิสิตนักศึกษาให้ไปสู่ระดับความสามารถทางวิชาการให้
สูงขึ้นได้ นอกจากนี้ระบบการให้คำปรึกษาสามารถถูกออกแบบเพื่อกระตุ้นให้พัฒนาการโดย
ส่วนรวมของนักศึกษา ช่วยให้เราพัฒนาความสามารถในการใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
พัฒนาความเข้าใจตนเอง และทักษะในการตัดสินใจ และพัฒนาการนำเอาทรัพยากรใน
มหาวิทยาลัยมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในปี ค.ศ. 1983 แอสติน (Astin, 1983) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องนิสิตนักศึกษามี
การเปลี่ยนแปลงอย่างไร พบว่า

1. มหาวิทยาลัยที่เน้นการให้คำปรึกษาวิชาการ นิสิตนักศึกษาจะมีความพึงพอใจ
ต่อสถาบัน ต่อหลักสูตร และประสบการณ์อื่น ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น
2. อาจารย์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษาโดยตรง เช่น การพูดคุยนอกชั้นเรียน
มีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนของนักศึกษาทุกด้าน เช่น คะแนนเฉลี่ย การสำเร็จการศึกษา
หรือการเรียนต่อระดับบัณฑิตศึกษา
3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษามีผลต่อการพัฒนาทางด้านสติปัญญา
และพัฒนาการส่วนบุคคล อีกทั้งยังสามารถพัฒนาด้านเจตคติและบุคลิกภาพ เช่น ความเป็น
ผู้นำ ความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายได้

ผลงานวิจัยของ ฮีท (Heath, 1968) แอสติน (Astin, 1977) และ โบเวน (Bowen, 1977) พบว่าความพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสถาบันนั้นขึ้นอยู่กับบุคลากรของสถาบัน อาจารย์ที่ปรึกษาในฐานะเป็นตัวแทนของสถาบัน ก็ควรจะพัฒนาความสัมพันธ์นั้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษา

ดอยล์ (Doyle, 1983) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอน การพบกับนิสิตนักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการนอกห้องเรียน การใช้เวลานัดหมายกับนิสิตนักศึกษา การยอมรับและมีความเป็นกันเองกับนิสิตนักศึกษา ทั้งในห้องและนอกห้องเรียน และยังเสนอว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษาในกลุ่ม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษารายบุคคล มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของคุณภาพตามการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา

สรุปได้ว่า การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษานั้น มีมากเท่าใดก็ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้สามารถพัฒนาความเจริญงอกงามทางปัญญา พัฒนาด้านความพร้อม พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ และความสามารถในการเข้าใจตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในด้านการศึกษา ให้สามารถพัฒนาวิชาการให้สูงขึ้น สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี มีความสำเร็จในเรื่องส่วนตัว เกิดการพึงพอใจในสถานศึกษา และเกิดการคงอยู่ในสถานศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในสาขาสังคมศาสตร์ควรจะปฏิบัติในส่วนด้านความสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษาให้มาก เพราะเนื่องด้วยสาขาสังคมศาสตร์นั้นเป็นสาขาวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมศึกษาพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ ลักษณะเด่นของผู้เรียนในสาขานี้จะต้องเป็นผู้มีโลกทัศน์ที่กว้าง ออมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในขณะที่เขวากันก็มีจุดยืนเป็นของตนเอง เคารพในกฎ ระเบียบของสังคม เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะต้องใช้ความสัมพันธ์ที่มีต่อนิสิตนักศึกษาในการหล่อหลอมให้นิสิตนักศึกษามีบุคลิกลักษณะเฉพาะในสาขาสังคมศาสตร์

ตอนที่ 6 ความสำคัญและเอกลักษณ์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ สาขาสังคมศาสตร์
 สังคมศาสตร์ (Social Sciences) ในความหมายของสังคมศาสตร์นั้น อุกฤษ
 ลินธุสาร (2522) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สังคมศาสตร์หรืออาจเรียกว่าวิทยาศาสตร์สังคม
 นั้น คือ การค้นคว้าศึกษาเพื่อวางหลักทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับชีวิตในสังคมมนุษย์ เป็นการ
 นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เป็นการศึกษ
 พฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ สังคมศาสตร์จึงครอบคลุมถึงสาขาวิชาต่าง ๆ ดังเช่น
 มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ตรรกวิทยา นิติศาสตร์ จิตวิทยา
 และสังคมวิทยา

สำหรับความหมายของสังคมศาสตร์ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิป
 พงษ์ประพันธ์ (2515) ทรงอธิบายว่า สังคมศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษามนุษย์ในแง่ความสัมพันธ์
 ของสังคม และเป็นวิชาที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตมนุษย์ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ซึ่ง
 ประกอบด้วยสาขาวิชาที่เป็นสังคมศาสตร์ล้วน คือ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา และเศรษฐศาสตร์
 กับสาขาวิชาที่มีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างสังคมศาสตร์กับศาสตร์อื่น ๆ เช่น จิตวิทยา และ
 มนุษยวิทยา เป็นต้น

ส่วน สนิท สัมครการ (2524) ได้กล่าวถึงสังคมศาสตร์ว่ามีความหมายอยู่ 2 นัย
 คือ

1. ความหมายอย่างกว้าง สังคมศาสตร์ หมายถึง วิชาการสาขาต่าง ๆ ที่
 เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคม ซึ่งตามความหมายนี้สังคมศาสตร์จึงรวมถึงสาขาวิชาในทาง
 มนุษยศาสตร์บางวิชา นอกจากนี้ยังเอาความรู้เชิงปฏิบัติการที่เป็นวิชาชีพด้วย เช่น กฎหมาย
 และพาณิชย์ศาสตร์ เป็นต้น

2. ความหมายอย่างแคบ สังคมศาสตร์ หมายถึง วิทยาศาสตร์สังคมที่มีลักษณะ
 ของความเป็นวิทยาศาสตร์ เช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ดังสาขาที่จัดอยู่ในกลุ่ม
 มนุษยศาสตร์ จึงถูกตัดออกไป

ในทำนองเดียวกัน เนสบิท (Nisbet, 1974) กล่าวว่า หมายถึง ศาสตร์ที่
 เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

แมคคลินซี (MacKenzie, 1968) กล่าวว่า สังคมศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับ โครงสร้างและลักษณะของสังคมมนุษย์ในสิ่งที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของมนุษย์ แต่ละบุคคล และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม และนั่นถึงแม้ว่าสังคมศาสตร์จะถูก แบ่งออกเป็นสาขาวิชาต่าง ๆ โดยมีประวัติศาสตร์จุดมุ่งหมายและวิธีการศึกษาค้นคว้าของ ตนเองก็ตาม แต่สาขาเหล่านั้นก็มีลักษณะคาบเกี่ยวกันและไม่สามารถขีดเส้นแบ่งระหว่าง สาขาวิชาได้อย่างชัดเจน

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าสังคมศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพฤติกรรม ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ที่ล้อมรอบตัวมนุษย์ ทั้งนี้เพื่อค้นหาหลักการและกฎเกณฑ์แห่งพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ด้วย เหตุนี้สังคมศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่มีขอบเขตที่กว้างขวาง และเส้นแบ่งระหว่างสาขาต่าง ๆ อย่างเลือนลาง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สังคมศาสตร์กับสาขาวิชาต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน อย่างลึกซึ้ง เนื่องจากมีเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งที่เดียวกันคือมนุษย์ในสังคม

อนึ่ง การที่ในปัจจุบันสังคมศาสตร์ได้รับการยอมรับว่ามีฐานะเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง เพราะ

1. หลักการต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ในฐานะเป็นวิชา (Disciplines) นั้น หลักการที่สามารถยอมรับได้ว่ามีลักษณะของความเป็นวิทยาศาสตร์ด้วยเหตุผลที่ว่า
  - 1.1 หลักและวิธีการต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ มีลักษณะที่สอดคล้องด้วย หลักการของเหตุผล (Logical Consistency)
  - 1.2 หลักการต่าง ๆ สามารถพิสูจน์ ทดลองหรืออาจเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (Empirical Test) หากแต่การทดลองทางสังคมศาสตร์นั้นไม่สามารถที่จะควบคุม สถานการณ์ได้เหมือนเช่นการทดลองทางวิทยาศาสตร์
2. หลักการต่าง ๆ ทางสังคมศาสตร์ มีลักษณะเป็นหลักการที่ได้รับการสะสม ต่อเนื่อง (Accumulative Continuity)
3. สังคมศาสตร์ มีอำนาจที่จะคาดการณ์อนาคต (Power of Prediction) ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของความเป็นศาสตร์ แต่การคาดการณ์ทางสังคมศาสตร์จะ เป็นไปในแบบของความน่าจะเป็น (Probability) ซึ่งต่างกับทางวิทยาศาสตร์ธรรมดา

ที่คาดการณ์จะมีลักษณะของความแน่นอน (Certainty) สูงกว่า (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2508)

สำหรับหลักการและจุดมุ่งหมายของสังคมศาสตร์นั้น เสน่ห์ จามริก (2527) แสดงความเห็นพอสรุปได้ว่า สังคมศาสตร์ในฐานะที่เป็นศาสตร์ย่อมไม่อาจยึดมั่นอยู่กับสภาวะที่เป็นอยู่ตลอดไป เพราะในที่สุดแล้วสังคมมนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต จึงย่อมมีการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงได้ก่อให้เกิดปัญหาซึ่งเป็นวัฏจักรชีวิตสังคม ฉะนั้นแก่นสำคัญของสังคมศาสตร์ก็คือการเปลี่ยนแปลงและมีการกิจโดยตรงที่จะต้องพยายามเข้าใจกฎแห่งการเปลี่ยนแปลง และปัญหาที่ตามมา หรืออาจกล่าวได้ว่า สังคมศาสตร์มีการกิจทางวิชาการที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. การกิจว่าด้วยสภาวะทางความรู้ โดสนัยนี้สังคมศาสตร์มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรู้เกี่ยวกับสัมพันธ์สภาพทางสังคมทั้งระบบและทำความเข้าใจถึงความหมายของการเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงแต่ละตอน ตลอดจนพลังวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องเป็นการแสวงหาความเข้าใจทั้งในลักษณะเฉพาะด้าน เฉพาะเรื่องในระดับเจาะลึก และในลักษณะการเชื่อมโยงบูรณาการสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงภาพทั้งระบบและกระบวนการสัมพันธ์สภาพทางสังคมเป็นส่วนรวม
2. การกิจว่าด้วยพันธะทางสังคม กล่าวคือ สังคมศาสตร์ในฐานะที่เป็นวิชาชีพ และเป็นสถาบันสังคมส่วนหนึ่ง นอกจากจะต้องทำความเข้าใจที่ถ่องแท้ในเรื่องเนื้อหาสาระ และขอบข่ายขององค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ และประเด็นสำคัญที่มาเกี่ยวข้องก็คือ ระเบียบบาทของค่านิยมในสังคม เพราะในที่สุดแล้ว สังคมศาสตร์เป็นเรื่องของการศึกษาวิเคราะห์ถึงมีผลสรุปเป็นการวินิจฉัยคุณค่าที่ทำให้สังคมศาสตร์มีส่วนเกี่ยวข้องกับแนวทางหรือวิธีการตัดสินใจ และการกระทำของมนุษย์

จากหลักการและขอบเขตของสังคมศาสตร์ดังกล่าว ปรากฏว่าในปัจจุบันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าทางสังคมศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 แนวคือ แนวหนึ่ง เห็นว่าสังคมศาสตร์เป็นเพียงการศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล และสัมพันธ์สภาพทางสังคมเท่านั้น ส่วนแนวที่สอง มองสังคมศาสตร์ในแง่ของการศึกษาหาความเข้าใจปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อให้พบกฎต่าง ๆ เกี่ยวกับ

พัฒนาการความเป็นมาของสังคมทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อพยากรณ์สภาพ หรือเหตุการณ์ในอนาคตอันจะมีมาและเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนทางการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ทางสังคม

นอกจากนี้ เสน่ห์ จามริก (2523-2524) ยังมีความเห็นว่าสังคมศาสตร์ไทยมีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับการอุดมศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เบื้องต้นเพื่อส่งเสริมการฝึกอบรมทางเทคนิค ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ ตลอดจนค่านิยม ประเพณี โดยมียุคเน้นอยู่ที่การให้วิชาการความรู้ภาคปฏิบัติลอกเลียนจากต่างประเทศ

ฉะนั้นสังคมศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์คือ มีหลักการและเหตุผลในการคาดการณ์ ศึกษาสังคมมนุษย์เพื่อช่วยคลี่คลายปัญหาที่เกิดขึ้นตามวัฏจักรของการเปลี่ยนแปลง ไม่เพียงแต่ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล แต่ยังสามารถเข้าใจปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อพัฒนาสังคมมนุษย์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น

สภาพการณ์ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงมากมายของการอุดมศึกษา จนก่อให้เกิดปัญหาขึ้นหลายด้าน อาทิ ปริมาณของนิสิตนักศึกษา ลักษณะค่านิยมและทัศนคติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดกับนิสิตนักศึกษาโดยตรง ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเป็นระบบหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนสถาบันอุดมศึกษา ในการช่วยแก้ปัญหาและพัฒนา นิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะปัญหาในการผลิตบัณฑิตด้านสาขาสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีจำนวนบัณฑิตตกงานมากที่สุด เนื่องด้วยถูกผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจและตลาดแรงงาน อีกทั้งการขยายการอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในสาขาวิชานี้มีการผลิตบัณฑิตมากกว่าสาขาวิชาอื่น ๆ ทำให้เกิดการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น และปัญหาด้านอื่นอีก เช่น การลาออกกลางคัน การเปลี่ยนสาขาวิชา ขาดการพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียน ต่ออาชีพในอนาคต อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรตระหนักในสิ่งเหล่านี้เป็นอย่างดีและควรจะมีบทบาทในการได้พัฒนานิสิตนักศึกษาให้ได้บรรลุในศักยภาพสูงสุดของตนเอง การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาจำเป็นต้องให้คำปรึกษาในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านวิชาการ

ทฤษฎีของวินสตันและคณะ (Winston, al etl, 1988) ได้พัฒนามาจากทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา 7 ประการของซิคเกอร์ริง (Chickering) ทฤษฎีของวินสตันและคณะ กล่าวถึงบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่เน้นการพัฒนานิสิตนักศึกษาในทุก ๆ ด้าน โดยการมีปฏิสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษาเป็นเครื่องมือ

เพื่อมุ่งช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาให้ได้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา อาชีพ และด้านบุคลิกภาพ โดยมีขอบเขตครอบคลุม 3 ด้าน คือ (1) การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติ (2) การพัฒนาการตัดสินใจด้วยตนเอง และ (3) การพัฒนาความสามารถในการเข้าสู่สังคมได้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะและบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการยังมีลักษณะและบทบาทที่ปฏิบัติไปตามหน้าที่ที่จะทำให้นิสิตนักศึกษาได้เรียนจนจบหลักสูตร โดยให้อยู่ในระเบียบวินัยเท่านั้น แต่การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการจะต้องสามารถเป็นแม่เหล็กดึงดูดนิสิตนักศึกษาให้เข้ามาใกล้ชิด มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์หลายเล่มกล่าวถึง ความใกล้ชิดและปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษา ช่วยในการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้สามารถใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาความเข้าใจตนเองและมีทักษะการตัดสินใจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ นอกจากจะให้ความช่วยเหลือแนะนำทางด้านวิชาการและการปรับตัวแล้ว ภารกิจของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ควรเน้น คือ การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายของภารกิจทางการศึกษา คือ ทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และจริยธรรม นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาเชิงพัฒนาังไม่มีการวิจัย และไม่ได้ถือปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาในการให้คำปรึกษาที่เน้นความแตกต่างของนิสิตนักศึกษาและศาสตร์แต่ละศาสตร์

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในเรื่องบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการที่สัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนานิสิตนักศึกษาเพื่อสร้างข้อความรู้ในการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการในระดับอุดมศึกษา สาขาสังคมศาสตร์ เพื่อเป็นแนวนโยบายสำหรับผู้บริหาร ตลอดจนเป็นแนวปฏิบัติต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและนิสิตนักศึกษา ในสาขาสังคมศาสตร์ เพื่อเกิดความเข้าใจในบทบาท และความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษา เรื่องวิชาการ อาชีพ และการศึกษาต่อ เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาให้บรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเองและสอดคล้องกับศาสตร์ที่ศึกษาอยู่